

Motion till riksdagen 2019/20:3262

av **Daniel Bäckström m.fl. (C)**

Försvar och samhällets säkerhet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att svensk försvarsförmåga ska utvecklas så att hela landet kan försvaras genom ökad tillgänglighet och förbättrad operativ förmåga och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uthålligheten i krigsorganisationen måste stärkas så att den kan mobiliseras i händelse av höjd beredskap och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbands- och utbildningsstrukturen i Försvarsmakten ska ha sin utgångspunkt i för totalförsvaret strategiskt viktiga geografiska platser så att rekryteringsbasen ökar och folkförankringen och försvarsförmågan stärks, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hemvärnets utveckling och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bättre förutsättningar för Rekryteringsmyndigheten och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Försvarsmakten ska vara en attraktiv arbetsgivare och arbeta vidare med att utveckla incitament som gör att Försvarsmakten både kan rekrytera och behålla sin personal såväl som utveckla stödet till veteraner, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortsätta utveckla förutsättningarna för hemvärnet och de frivilliga försvarsorganisationerna att bistå samhället vid kris och krig och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behov av fler samarbeten och partnerskap mellan frivilligorganisationer och näringsliv som ett sätt att förbättra förmågan och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att totalförsvarsperspektivet behöver genomsyra fler politikområden och att funktionalitetskrav och leveranskrav för samhällsviktig verksamhet ska tas fram så att inte sårbarheter byggs in i system och verksamheter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över en lagstadgad skyldighet för kommuner och regioner att beakta totalförsvarets krav i sin verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om totalförsvarets utveckling och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en struktur för ansvar, ledning och samordning för civilt försvar inte skiljer sig nämnvärt från ansvar, ledning och samordning vid fredstida kriser, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att öka andelen inhemsk produktion av biodrivmedel som ett sätt att stärka motståndskraften och minska beroendet av utländsk olja och gas och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska ha en god försörjningsförmåga när det gäller drivmedel vid en säkerhetspolitisk kris eller krig och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ansvarig myndighet bör ges i uppdrag att beakta ett eventuellt behov av att inkludera etanol, biogas och andra förnybara bränslen i beredskapslagringen av drivmedel och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Försvarmakten i sina tillståndsbedömningar av vindkraftparker ska ta hänsyn till de fördelar som förnybar energi ger totalförsvaret och tillkännager detta för regeringen.

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att livsmedelsförsörjningen och livsmedelsberedskapen i Sverige bör förbättras i samverkan mellan näringslivet och det offentliga utifrån deras olika roller och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att livsmedelsberedskapsarbetet bör bedrivas utifrån ett helhetsperspektiv där självförsörjningsgrad, jordbrukets konkurrenskraft, logistik, lagerhållning av nödvändiga livsmedel och strategiska insatsvaror samt individens egen beredskap utgör viktiga ingångsvärden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska ha en god försörjningsförmåga när det gäller läkemedel i vardag, kris och krig och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa särskild lagstiftning om hanteringen av civila kriser och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett nationellt mål för det olycksförebyggande arbetet och arbetet mot skogsbränder och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge MSB mandat att tydligare styra vad kommunernas handlingsplaner och styrdokument för räddningstjänsten ska innehålla och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbättrad tillsyn för skydd mot olyckor och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge kommunerna bättre möjligheter att använda resurser och kompetens inom skogsbruk, jordbruk och entreprenadföretag vid räddningstjänstinsatser och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bygga ut utbildningen av räddningstjänstpersonal till fler ställen runt om i landet och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av specialistutbildning för brandmän och räddningsledare vad gäller stora skogsbränder och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förbättrade villkor för deltidsbrandmän och tillkännager detta för regeringen.

28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till satsningar på nationell brandbekämpningsförmåga från luften och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att systematiskt använda de frivilliga flygklubbarna för skogsbrandsbevakning och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över stärkta förutsättningar för frivilliga livräddare och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över om de befintliga regelverk som styr kommunernas informations- och cybersäkerhet inklusive tillsyn är ändamålsenliga och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förslag för att motverka den ökade trenden av cyberbaserat industriellt ekonomiskt spionage behöver tas fram och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Utvecklingen av militärt försvar

I maj i år presenterade Försvarsberedningen ett väl genomarbetat förslag för det militära försvarets utveckling. Helheten i Försvarsberedningens förslag ska nu genomföras i den försvarspolitiska propositionen på ett sådant sätt att det ryms inom den ekonomiska ramen. Den ekonomiska ramen har överenskommit som en del av det formaliserade budgetsamarbetet mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna, och innebär att det militära försvaret tillförs fem miljarder kronor år 2022 och att ytterligare fem miljarder kronor årligen tillförs det militära försvaret under den resterande försvarsinriktningsperioden, i enlighet med Försvarsberedningens förslag. Utöver det vill Centerpartiet att försvarsanslagen ska motsvara 2 procent av BNP vid år utgången av 2030, dvs. vid utgången av näst nästa försvarsinriktningsperiod.

Försvarsberedningens förslag innebär att försvarsbudgeten kommer behöva utökas också på sikt om beredningens förslag ska genomföras också för perioden 2026-2030.

Det försämrade omvärldsläget, inte minst i vår del av världen, kräver en ökad försvarsförmåga. Det säkerhetspolitiska läget i vårt närområde har försämrats de senaste åren bland annat som ett resultat av den politiska utvecklingen i Ryssland och

undergrävandet av den europeiska säkerhetsordningen. Försvarsberedningen konstaterar att ett väpnat angrepp mot Sverige inte kan uteslutas och det manar till handling. Hybridkrigsföring, gråzonsproblematik, den militärtekniska utvecklingen och Sveriges militärstrategiska läge i en allt mer viktig Östersjöregion ställer nya krav på det svenska försvaret, bland annat vad gäller uthållighet, beredskap och krigsduglighet. Landets förmåga att möta ett väpnat angrepp måste förstärkas. Därför anser vi det nödvändigt att skapa förutsättningar för att öka landets militära förmåga. Centerpartiet anser vidare att för att Sverige fullt ut ska kunna försvaras behöver Sverige gå med i Nato. Sverige bygger säkerhet tillsammans med andra men står idag utan garantier att få hjälp av andra. Det är en alltför stor osäkerhet i Sveriges säkerhetspolitiska doktrin. Centerpartiet anser vidare att det bidrar till instabilitet och osäkerhet i östersjöregionen att Sverige inte är med i Nato.

Försvarmaktens ökade anslag senaste åren, som Centerpartiet varit starkt bidragande till, har inneburit att verksamhet kunnat genomföras som annars inte hade blivit av. För Centerpartiet har det varit viktigt att kunna göra breda satsningar för att undvika en situation där exempelvis övningsverksamheten dras ner till förmån för materielinvesteringar. Men det räcker inte. Nu behöver ytterligare steg tas i enlighet med försvarsberedningens förslag. Svensk försvarsförmåga ska utvecklas så att hela landet kan försvaras genom ökad tillgänglighet och förbättrad operativ förmåga. Helheten av försvarsberedningens rapport Värnkraft ska därför genomföras. För Krigsförbanden ska öka sin krigsduglighet. Förmågan att samtidigt kunna mobilisera hela krigsorganisationen i händelse av höjd beredskap är av grundläggande betydelse och behöver stärkas. För det kan det krävas både organisatoriska förändringar i krigs- och grundorganisationen och att stora investeringar görs bl.a. för att säkerställa grundläggande funktioner såsom ledning och logistik, att vidmakthålla befintlig materiel, anskaffning av ammunition och robotar samt materiel för basplattan.

Det är också viktigt med ett hela-landet-perspektiv när försvaret nu utvecklas och tillförs mer resurser. Hela landet ska försvaras även om geografiska prioriteringar kan behöva göras utifrån rådande hotbild. För Centerpartiet är det särskilt viktigt att säkerställa arméns krigsförband och deras förmåga. Vi vill se fler regementsorter runt om i landet i enlighet med beredningens förslag. Vi ser redan nu ökad närvaro i hela landet och att förmågan att hantera alla klimat som finns i vårt land stärks. Det har

Centerpartiet varit drivande till. Försvarsförmågan ska vidare stärkas på bredden i enlighet med Försvarsberedningens förslag. Centerpartiets fokus har i hela processen varit på arméns fortsatta utbyggnad och på att hela landet ska försvaras. Men vi behöver också se till att vi kan försvara svenskt territorium till sjöss och i luften genom att ha hög förmåga inom ubåtsjakt och våra flygstridskrafter samt genom att utveckla Sveriges luftvärnsförmåga.

Utöver det är det viktigt för Centerpartiet att antalet utbildningsplatser på officers- och reservofficersutbildningen ökar. Med förbättrad officersförsörjning kan vi också utbilda fler soldater. Det är av stor vikt att utbildningsplatserna fylls och att incitamentsstrukturen utvecklas. Försvarsmakten ska vara en attraktiv arbetsgivare som kan locka till sig och behålla personal och kompetens. Försvarsmakten som arbetsgivare ska erbjuda goda incitament. Fler än idag ska välja att bli soldat och officerare. Den utökade värnplikten, som är en del av både Januariavtalet och försvarsberedningens förslag, innebär att fler ska genomgå mönstring. Det betyder ett ökat tryck på Rekryteringsmyndigheten, som måste ges bättre förutsättningar att kunna genomföra sitt viktiga uppdrag.

Centerpartiet anser samtidigt att de soldater och officerare, men även civilanställda, som genomför utlandsmissioner ska mötas med stor respekt och det är viktigt att det finns ett ordentligt omhändertagande efter en mission. Samtidigt drar ofta familj och nära anhöriga till den som är på utlandsmission ett stort ansvar hemma, kanske känner oro under tiden missionen pågår. Centerpartiet vill utveckla stödet till landets veteraner och deras anhöriga. Det ska gälla militära såväl som civila veteraner.

Krisberedskap och totalförsvarsplanering

Försvarsberedningen lämnade i december 2017 sin delrapport Motståndskraft med många förslag på inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret under försvarsinriktningsperioden 2021-2025. Centerpartiet vill se förslagen genomförda i en helhet. För oss är det viktigt att det försämrade säkerhetsläget i vårt närområde också leder till att kapacitetshöjande åtgärder vidtas i närtid för att snabbt stärka det civila försvaret, som en del i totalförsvaret. Totalförsvarets fortsatta utveckling är mycket viktigt för Centerpartiet.

En utmaning för både krisberedskapen och det civila försvarets utveckling är kapacitetsbrister i vardagen och bristande säkerhetstänk i olika verksamheter. Det är viktigt att de risker och sårbarheter som olika aktörer står inför analyseras och åtgärdas. En god vardagsberedskap leder till en bättre krisberedskap som också förbättrar förutsättningarna för det civila försvaret, även om förutsättningarna är annorlunda under höjd beredskap och krig. Inte minst kräver det mer resurser och reservkapacitet på ett helt annat sätt än vardagens händelser. En säkerhetspolitisk kris kräver en förmåga att skala upp och uthållighet på ett helt annat sätt än de flesta fredstida kriser. Det saknas i mångt och mycket idag. Samtidigt är det viktigt att undvika duplicering och inte bygga upp parallella strukturer för vardag och krig. Utgångspunkten måste vara att sÄrlösningar i största möjliga mån ska undvikas. En struktur för ansvar, ledning och samordning i det civila försvaret kan inte skilja sig allt för nämnvärt från den struktur som finns för ansvar, ledning och samordning vid nationella fredstida kriser. Det kan betyda att förändringar behöver göras i vardagens strukturer för att kunna skala upp och arbeta i en struktur som också är anpassad eller lätt går att anpassa för höjd beredskap och krig.

Under många år har totalförsvarsperspektivet saknats när verksamhet har utvecklats, och mången verksamhet har också avvecklats som en konsekvens av detta. Det betyder att vi har byggt in sårbarheter i verksamheter som kan behövas under en längre kris eller höjd beredskap och ytterst krig. För att undvika att denna situation fortsätter är det viktigt att fler verksamheter beaktar totalförsvarsperspektivet när verksamheten planeras och genomförs. Totalförsvarsperspektivet behöver därför genomsyra fler politikområden och samhällssektorer så att sårbarheter inte byggs in i samhällsviktig verksamhet. I juni 2019 föreslog den parlamentariska kommittén för förbättrat skydd för totalförsvarsverksamhet att det införs en uttrycklig skyldighet i lag för kommuner och landsting att beakta totalförsvarets krav i sin verksamhet. Centerpartiet stödjer det kravet och föredrar att detta införs i kommunallagen framför lagen om extraordinära händelser. Staten kan och bör i så stor utsträckning som möjligt också vara tydlig i förväntningar om vad det är det civila försvaret ska klara av, och under hur lång tid. En utmaning idag är att det i stor utsträckning saknas krav på funktionalitet hos samhällsviktig verksamhet och kritisk infrastruktur vid kriser och höjd beredskap samt att det inte är möjligt att prioritera kritiska leveranser till samhällsviktiga verksamheter.

Detta påverkar både krisberedskapen och det civila försvarets förutsättningar. Centerpartiet vill att funktionalitetskrav definieras hos samhällsviktig verksamhet samt att man ser över om det behövs ytterligare åtgärder för att kunna säkerställa leveranser till samhällsviktiga verksamheter i händelse av kris och krig.

Med en kunskap om sårbarheter och brister på lokal och regional nivå kombinerat med att staten är tydlig med förväntningar och krav på vad det civila försvaret ska klara av, och under hur lång tid, kan svensk krisberedskap och det civila försvaret stärkas. Framöver är det också viktigt att återigen börja se över förutsättningarna för att utveckla och förbättra befolkningsskyddet.

Reglerna i 13 kap. RF om krig och krigsfara ökar handlingsutrymmet för de högsta statsorganen i krig, krigsfara och ”sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller krigsfara” så att de åtgärder som situationen kräver kan vidtas. För civila kriser finns inte motsvarande särskilda regleringar som ökar handlingsutrymmet för statsorganen. Grundlagsutredningen lade i sitt betänkande från 2008 fram förslag om att i regeringsformen föra in särskilda regler om hur civila kriser ska kunna hanteras (SOU 2008:125 s. 521 f.). Behovet av sådan lagstiftning har bland annat påtalats av Tsunamikommissionen (se SOU 2005:125 s. 308). Förslagen i grundlagsutredningen innebar bland annat att regeringens normgivningskompetens skulle kunna vara större i en nödsituation. Centerpartiet vill ta upp frågan om sådana regler bör finnas till förnyad prövning.

En god försörjningsberedskap – viktigt för samhällets motståndskraft i totalförsvaret

Energiförsörjning

Energiförsörjningen i Sverige är viktig i fred och under höjd beredskap och krig. El, fjärrvärme, olja och drivmedel utgör idag viktiga energislag i Sverige. Det finns flera viktiga beroenden mellan energislagen men också mellan dessa och andra samhällsviktiga verksamheter. Sårbarheten och beroendena gör att vi behöver öka beredskapstänket kring energiförsörjningen. När nya och renare energisystem utvecklas behöver därför totalförsvarets behov beaktas. Detsamma gäller när ny energinfrastruktur byggs ut.

Sverige är idag totalt beroende av omvärlden för sin import av råolja. Under 2015 importerade Sverige 24 miljoner kubikmeter råolja, huvudsakligen från Ryssland. En stor del av den globala råoljeproduktionen sker också i oroliga och instabila områden i världen. Ett exempel på det är inte minst drönanrattackerna mot råoljeproduktion i Saudiarabien i september 2019 där hälften av landets produktion momentant slogs ut åtminstone tillfälligt. Detta sammantaget med att användningen av fossil energi är skadligt för klimatet gör att skälen är många, och goda, att minska användandet och importen av fossil energi till förmån för förnybara och närproducerade energikällor.

En ökad inhemsk produktion av biodrivmedel innebär en ökad försörjningstrygghet men skapar också utökad företagande och fler arbetstillfällen inom de gröna näringarna. Dessutom produceras biodrivmedel mest effektivt i bioraffinaderier där andra produkter samproduceras, vilket gynnar innovation, teknikutveckling och svensk ekonomi. Styrmedel som en ambitiös reduktionsplikt för vägtransporterna och krav på obligatorisk inblandning av förnybart bränsle också för flygen är styrmedel som kan bidra till att investeringsviljan i Sverige ökar. En biobaserad ekonomi med förnybara råvaror som tallolja från skogen ersätter fossila råvaror och minskar beroendet av utländska och smutsig olja och gas. Centerpartiets förslag inom förnybar energi kan också bidra till fler fossilfria maskiner inom lantbruket, något som ökar t.ex. primärproduktionens motståndskraft eftersom också den blir mindre beroende av import av olja och fossila drivmedel. Det finns inget som hindrar en liknande utveckling för vissa militära fordon. I takt med att andelen etanol, biodrivmedel och andra förnybara bränslen ökar kan det bli aktuellt att beredskapslagra också dessa drivmedel.

Sverige är också ett elberoende land. Ett avbrott i elförsörjningen påverkar både individer och många olika samhällsviktiga verksamheter såsom exempelvis transporter, sjukvård, elektroniska kommunikationer och kommunalteknisk försörjning. Vid ett krig kan normal elförsörjning inte garanteras. Att skydda stamnätet är av största vikt eftersom det är från dessa som elen distribueras ut i regionala och lokala nät. Men att fysiskt helt kunna skydda stamnätet är svårt och kostsamt och därför kommer ökat fokus också behöva läggas på dels oberoende reservkraftlösningar, dels på att skapa bättre förutsättningar för lokal produktion och distribution av el. Fler lokala producenter av både vind och solkraft minskar sårbarheten i elförsörjningen på lång sikt. Centerpartiets värnande av småskalig el är ett exempel på att vi gör det lättare för människor att klara

sin egen elförsörjning också vid en kris. Det är till grannen med solceller på taket och batterilager i källaren som hela kvarteret kan söka sig när ett långvarigt elavbrott inträffar. Naturligtvis är det också lättare för en antagonist att slå ut ett fåtal stora produktionsanläggningar än 100 000 småskaliga. Även småskalig vattenkraft bidrar till samhällets samlade motståndskraft. Försvarsmakten är en viktig del i totalförsvaret. Försvarsberedningen skriver i sin rapport Motståndskraft att omställningen till förnybar el bör kunna ge fördelar ur ett totalförsvarsperspektiv. För Centerpartiet är det därför också viktigt att Försvarsmakten bidrar till denna utveckling i sina tillståndsbedömningar av vind- och vågkraftsparkar. Dialogen och samverkan med övriga samhället i dessa processer behöver utvecklas och ske tidigare i tillståndsprocessen. Centerpartiet menar att både försvarets intressen och vind- och vågkraftens intressen ska kunna samexistera inom samma geografiska områden. Ett ökat användande av vind- och vågkraft kan bidra till de fördelar för totalförsvaret som försvarsberedningen skriver om. Försvarsmakten ska ta större hänsyn till detta i sina tillståndsbedömningar, inte minst som en del av den övergripande målsättningen för det militära försvaret att skydda samhället och dess funktionalitet i form av stöd till civila myndigheter. I länder såsom exempelvis Danmark där vindkraften är kraftigt utbyggd tycks intressena bättre kunna samexistera än i Sverige.

Läkemedelsförsörjning

Sverige är sårbart också när det gäller tillgången på läkemedel i kris och krig. Många läkemedel tillverkas utomlands, ofta inte ens i Europa. Ett helhetsperspektiv måste läggas på försörjningen av läkemedel i Sverige där hänsyn tas till många olika faktorer, inkl. lagerhållning, beredskap och sårbara flöden. Vi står bakom försvarsberedningens förslag om att ställa ökade krav på regioner att lagerhålla läkemedel och sjukvårdsmateriel så att redundans finns för både att hantera stora skadefall och störningar i försörjningsflöden. Försvarsberedningen föreslår också bl.a. att den statliga lagerhållningen utökas samt att avtal behöver förhandlas med både importörer och återförsäljare. Därtill måste distributionen säkerställas vilket i sig kan vara en utmaning då beroendena är många, inte minst av elektroniska kommunikationer och av el men också drivmedel. Centerpartiet har under flera års tid drivit att de nordiska länderna behöver samarbeta mer i frågor som rör krisberedskap och civilt försvar, och att läkemedelsförsörjningen bör vara ett sådant område där man kan samarbeta mer. Det torde ytterligare kunna minska riskerna för stopp i olika försörjningsflöden. Möjligheten

att ge och ta emot stöd mellan de nordiska länderna behöver utvecklas och planeras för också när det gäller läkemedel och andra kritiska sjukvårdsprodukter.

Livsmedelsförsörjning

Frågan om svensk livsmedelsförsörjning har lyfts upp på agendan de senaste åren när beredskapen för krig återigen är uppe på agendan. Och svenskt jordbruk är viktigt för totalförsvaret. Livsmedelsförsörjningen är viktig i händelse av kriser såsom avspärningar. Men det som verkligen aktualiserat behovet av en god livsmedelsberedskap är att krigsplaneringen återupptagits.

En aspekt av Sveriges försörjningsförmåga är att öka andelen svenskproducerad mat. För att göra det krävs att svenskt jordbruk är konkurrenskraftigt. Goda förutsättningar att bedriva jordbruk i Sverige spelar roll. Att öka och bevara den odlingsbara marken är viktigt ur ett beredskapsperspektiv, inte minst för att kunna ställa om produktion och verksamhet om det skulle behövas. För att andelen svensktillverkade livsmedel ska öka, då måste de svenska bönderna få bättre möjligheter att konkurrera med matproducenter i utlandet. Det handlar om allt ifrån att det måste bli billigare att driva jordbruk till att Sverige måste sätta mer press i EU för att andra länder ska närma sig de hårda miljö- och djurskyddskrav som svenska bönder följer.

Andelen svenska livsmedel är dock inte den enda aspekten av en god livsmedelsberedskap vid kris eller kris. Vi ser också att det finns brister i reservkapacitet och i bl.a. i logistik. Lagerhållning av inte minst nödvändiga livsmedel och strategiska insatsvaror i omsättningslager blir också viktigt när ordinarie försörjningssystem är sårbara. Snabbt behöver också ansvariga gemensamt planera för hur distributionen av livsmedel ska fungera i landet i en situation då det ev. råder brist på både lastbilar eller de elektroniska kommunikationerna är utslagna. Eftersom alla led i livsmedelsförsörjningskedjan ägs, drivs och organiseras av privata näringslivet kan vi inte nog understryka vikten av att detta görs av det offentliga och privata näringslivsägare tillsammans.

Vi delar Försvarsberedningens slutsatser, bl.a. att ytterligare åtgärder behövs för att bygga upp en livsmedelsberedskap i händelse av krig. Lagerhållning av inte minst nödvändiga livsmedel och strategiska insatsvaror i omsättningslager blir också viktigt

när ordinarie försörjningssystem är sårbara. Snabbt behöver också ansvariga gemensamt planera för hur distributionen av livsmedel ska fungera i landet i en situation då det ev. råder brist på både lastbilar eller de elektroniska kommunikationerna är utslagna.

Elektroniska kommunikationer

Radiokommunikationssystemet för blåljusmyndigheter och samhällets krisberedskap, RAKEL behöver moderniseras för att framtidssäkras. Det skapades för att ersätta 200 enskilda radiokommunikationssystem. Men systemet är nu gammalt och motsvarar inte längre kraven som användarna har vilket gjort att många av användarorganisationerna nu håller på att utveckla egna kommunikationslösningar. Snart kan vi stå inför en situation som fanns innan Raket byggdes med flera olika parallella kommunikationssystem som inte är kompatibla med varandra. Ett av problemen med RAKEL som det är idag är att det inte är utbyggt för datatrafik utan endast tal. En ny sammanhållen lösning kommer behöva vara baserat på bredbandlösningar som kan överföra bilder och filmer, exempelvis från polisens kroppskameror direkt från skådeplats till ledningscentralen för prioritering av resurser. Att det nya kommunikationssystemet är mycket robust och säkert är av största vikt. Likaså statlig rådighet och prioritet. I olika länder har dock olika lösningar valts för nästa generations blåljuskommunikation, inte sällan med kommersiella lösningar som en hel eller del av lösningen, exempelvis i Finland understött av lagstöd. Det kan vara en intressant modell också för Sverige när nästa generations RAKEL-system ska tas fram, givet att tillräcklig säkerhetsnivå kan garanteras.

På flera ställen runt om i landet finns det kommersiellt inget intresse att bygga telekommunikationsmaster. Samtidigt lägger Telia ner befintlig infrastruktur för telekommunikation. Detta är en olycklig kombination för stora delar av landsbygden, som likt alla andra är helt beroende av att kunna kommunicera i vardag och kris. Kommuner och regioner kan och vill inte sällan ansvara för att finansiera och sätta upp s.k. samhällsmaster så att mobiltäckningen kan bli bättre och fler personer ha tillgång till fungerande telekommunikation. Det kan ske i samarbete med exempelvis Telia som sedan hyr in sig på masterna. Det är inte ovanligt att försvarsmakten säger nej till kommunernas ansökningar om att få sätta upp master som överstiger 20 meter. Även här bör Försvarsmaktens och samhällets i övrigt intressen kunna samexistera genom tidigare samarbete och dialog för att finna lösningar. Att människor har tillgång till

elektroniska kommunikationer och kan tillgodogöra sig samhällsinformation är viktigt i vardag, kris och krig. Då måste det finnas tillgång till adekvat mobiltäckning.

Frivillighet och civilsamhällets roll i kris och krig

Svensk krisberedskap och svenskt totalförsvaret är beroende av civilsamhället och ett frivilligengagemang bland befolkningen. Erfarenheter från många kriser och katastrofer i Sverige och utomlands visar på att frivilliga ofta spelar en viktig roll när någonting allvarligt händer. Det frivilliga engagemanget är oerhört positivt och måste fångas upp och säkerställas, både på individ och organisationsnivå, också ekonomiskt.

Centerpartiet vill därför se en större och tydligare roll för civilsamhället och frivilligorganisationer i händelse av kris och krig. För att få ut största möjliga effekt av frivilligorganisationerna är det viktigt att kommuner, landsting, myndigheter involverar dessa redan i planeringsskedet. Det är då de kan göra störst skillnad i katastrofen och de ordinarie resurserna kanske inte räcker till. Det är viktigt att de också involveras i den övningsverksamhet som genomförs, gärna redan i övningsplaneringen. För att göra det möjligt behövs avtal mellan offentliga- och frivilligorganisationer skrivas. Det finns också goda exempel på frivilligorganisationer som i sin tur samarbetar med privata företag för att få tillgång till de resurser som de själva behöver för att kunna lösa sina uppgifter vid en kris. Nämnas kan exempelvis Röda korset som slutit avtal med speditören Bring som upplåter lagerlokaler runt om i landet för beredskapsmateriel och dessutom hjälper till med transporter och logistik vid en nationell kris. Centerpartiet vill gärna se ytterligare sådana lösningar komma på plats för bättre beredskap i ett partnerskap mellan näringsliv och civilsamhälle.

Vi vill också se bättre förutsättningar för frivilliga livräddare. Alla frivilliga livräddare är en ovärderlig resurs för människors trygghet i hela landet. Därför behöver vi uppmuntra dem som tar det ansvaret. I stora delar av vårt land räcker inte ordinarie räddningspersonal till när hjälpen behövs. När någon hamnar i nöd på fjället eller på sjön är behovet av frivilliga stort för att rädda liv. Tack vare människor som engagerar sig på sin fritid finns extra resurser när hjälpen behövs, och som stat och kommun inte hade klarat sig utan. Centerpartiet vill underlätta rekryteringen så att fler engagerar sig som fjällräddare, sjöräddare samt i deltidbrandkåren och brandvärdet. Det är oerhört viktigt att människor som bor i gles- och landsbygd också ska kunna känna sig trygga med att hjälpen kommer om det behövs.

Hemvärnet har en stor betydelse för försvaret av Sverige, och vid hanteringen av fredstida kriser. Det visade inte minst de stora skogsbränderna sommaren 2018 då Hemvärnet gjorde stora insatser runt om i landet. Frivilligengagemanget är viktigt för folkförankringen av försvaret. Hemvärnet behöver bli fler och personalförsörjningen säkras. Centerpartiet har länge drivit, och fortsätter att driva att hemvärnet måste ges bättre materiella förutsättningar att verka, exempelvis lastbilar/fordon, mörkerutrustning, sambandsutrustning mm.

En kompetent räddningstjänst i hela landet och ett stärkt skydd mot olyckor och skogsbränder

Sverige är inte tillräckligt väl rustat för att vi ska kunna känna oss trygga inför framtida stora och komplicerade skogsbränder. Det är slutsatsen i utvärderingen av de många och omfattande skogsbränderna sommaren 2018 då det än en gång visade sig att Sveriges samlade brandsläckningsresurser vara otillräckliga. Men utvärderingen visade också att kommunernas förebyggande och förberedande arbete mot skogsbränder måste bli bättre. Statens stöd till kommunerna att göra det måste bli bättre.

Det är kommunerna som ansvarar för både de operativa räddningstjänstinsatserna och det förebyggande arbetet. Det är kommunerna som ska anta kommunala handlingsprogram, göra risk- och sårbarhetsanalyser och som ansvarar för att omsätta resultat och erfarenheter i praktisk verksamhet. Det är kommunerna som måste dimensionera räddningstjänsten så att den kan skala upp vid behov, men också att den kan samverka över både geografiska och organisatoriska gränser. Där brister det ibland idag. Människors tillgång på trygghet och säkerhet varierar beroende på var i landet man bor.

Efter både de stora bränderna i Västmanland 2014 och bränderna sommaren 2018 har stora utvärderingar gjorts. Däremellan har dessutom en räddningstjänstutredning presenterats. Många förslag har lämnats på hur det olycksförebyggande arbetet i kommunerna kan stärkas, inkl. räddningstjänsten och arbetet mot skogsbränder. Det finns mycket att göra också från nationellt håll för att förmågan ska stärkas och räddningstjänsten bli likvärdig. Staten kan ytterligare stödja kommunerna att också ta sitt förebyggandeansvar. Görs det på rätt sätt kan det leda till bättre förutsättningar för

kommunerna att själva styra sin verksamhet inom förebyggande skydd mot olyckor, skogsbränder och räddningstjänstverksamhet.

Vi vill därför se både en bättre statlig styrning och ett tydligare statligt stöd till kommunerna för räddningstjänsten och skyddet mot olyckor. Dels vill vi införa ett nationellt mål för det olycksförebyggande arbetet och arbetet mot skogsbränder. Idag saknas det i lagen om skydd mot olyckor. Det skulle vara av stort värde om statusen för det förebyggande arbetet kunde höjas genom införandet av ett nationellt mål. Det skulle ge en tydlig inriktning för den förebyggande verksamheten och stödja kommunerna i deras arbete. Vi vill också ge MSB ett mandat att tydligare styra vad kommunernas handlingsplaner och styrdokument för räddningstjänsten ska innehålla så kvalitén blir högre, de blir mer konkreta utifrån lokal riskbild och möjliga att följa upp. Det handlar om att staten ska tydliggöra styrningen för att kommunernas verksamheter ska bli effektivare, nå upp till en lägsta kvalitetsnivå osv. Detta skulle ge bättre förutsättningar för ett likvärdigt skydd och människors tillgång till trygghet och säkerhet i hela landet. Och därtill skulle vi vilja förbättra tillsynen för skydd mot olyckor. En mer effektiv tillsyn kan förebygga brister i beredskapen för stora skogsbränder. Den kommunala räddningstjänsten är väsentlig för en säker och likvärdig kommunal räddningstjänst i hela landet. En effektiv statlig tillsyn kan ha betydelse även för kommunernas förutsättningar att klara stora skogsbränder. Centerpartiet vill också ge kommunerna bättre möjligheter att använda resurser och kompetens inom skogsbruk, jordbruk och entreprenadföretag vid räddningstjänstinsatser. Kommunerna ska ha möjlighet att träffa avtal med andra om att göra inledande åtgärder vid en räddningsinsats. Vid skogsbränderna 2018 visade sig frivilliga inom exempelvis jord- och skogsbruken och entreprenörsföretagen vara en mycket viktig resurs som vi är övertygade kan bidra ytterligare till kommunernas skogsbrandsberedskap med rätt förutsättningar. Idag måste personal som ingår i kommunens organisation för räddningstjänst vara kommunalt anställd som huvudregel. Ett undantag måste införas i lagstiftningen.

Sverige står idag utan ändamålsenliga egna civila resurser för att bekämpa stora och omfattande bränder från luften. Erfarenheterna från 2014 och 2018 visar att särskilt brandflyg är ett effektivt sätt att bekämpa stora skogsbränder. Sverige har fått snabbt och effektivt stöd genom EU:s krishanteringsmekanism när de nationella resurserna på ett tydligt sätt inte räckte till. Den nationella kapaciteten att bekämpa skogsbränder från luften måste därför förbättras. Sjöfartsverkets helikoptrar måste utrustas med

brandbekämpningsutrustning. Sverige bör även ha en egen kapacitet vad gäller flygplan med vattenbombningsmöjligheter, eventuellt i samverkan med andra länder. Sverige bör även verka för att EU:s civila krishanteringsförmåga stärks ytterligare, även genom att EU bygger upp egen kapacitet.

Med regelbunden patrullering av skogsbrandsflyg finns möjligheter att tidigt upptäcka brandhärder. Det ökar förutsättningarna för att avvärja hotande skogsbränder snabbare, innan branden fått spridning. Staten bör tydligt och systematiskt bidra till att upprätthålla en skogsbrandsbevakning från luften över hela landet. Med fördel ska detta bygga på frivilliga krafter – lokala flygklubbar som får en rimlig ersättning från staten samtidigt som deras piloter får den flygtid de behöver.

Utbildningen av räddningstjänstpersonal sker främst genom MSB:s utbildningar. Dessa ges på olika nivåer. Det är viktigt för likvärdigheten i landet att utbildningar inom räddningstjänsten ges i en utsträckning som motsvarar kommunernas behov av utbildad personal. Nödvändiga förstärkningar kan fortsatt behöva göras som svarar upp mot kommunernas behov av utbildning. Inte minst kan specialistkompetensen för brandmän och räddningsledare att bekämpa stora skogsbränder behöva utvecklas. Centerpartiet vill därför se en specialistutbildning för brandmän i hur stora skogsbränder bäst ska bekämpas. Genom fler utbildningsplatser för brandmän ökar också den statliga närvaron runt om i landet.

Deltidsbrandman är en speciell anställning som bedrivs som extra arbete med beredskap vid sidan av en ordinarie anställning. Personalförsörjningen av deltidbrandmän har under de senaste decennierna utvecklats till ett av svensk räddningstjänsts största problem. För att förbättra villkoren för deltidbrandmän vill vi att MSB ska få en särskild uppgift att stödja kommunerna i personalrekrytering av deltidbrandmän. Vi vill också se över vissa regler som inte primärt är anpassade till en anställning som deltidbrandman. Inte minst har arbetslöshetsförsäkringens utformning negativ påverkan på personalförsörjningen (SOU 2018:54). Vi vill att huvuddelen av arbetet som arbetslösa deltidbrandmän utför som deltidbrandman ska undantas vid beräkning av arbetslöshetsersättning.

Centerpartiets förslag för en stärkt räddningstjänst och förmåga att förebygga och hantera stora olyckor och skogsbränder innebär att staten tar ett större ansvar för att se

till att kommunerna rättsligt har de verktyg de behöver, att stödet gentemot kommunerna ökar genom fler utbildade brandmän runt om i landet och att staten bidrar med nationella förstärkningsresurser inklusive brandsläckningsflyg, men får i gengäld mer att säga till om vad gäller former för hur förebyggandearbetet kan stärkas och en stärkt tillsyn. Sammantaget ger det bättre verktyg för ett likvärdigt skydd i hela landet.

IT och cybersäkerhet

En god information- och cybersäkerhet är mycket viktigt. Flera rapporter de senaste åren, exempelvis Riksrevisionens genomgång av informationssäkerheten hos nio myndigheter såväl som MSB:s nationella risk- och förmågebedömning visar att samhällets arbete med informations- och cybersäkerhet behöver utvecklas ordentligt. Det dyker inte sällan upp exempel där säkerheten varit undermålig, också för system som innehåller känslig information kring individer. Det är allvarligt att bristerna är så stora och att vi återkommande ser exempel från verkligheten på detta. Det här är också en trend som bl.a. FRA har identifierat och de beskriver att "... säkerheten hos myndigheter och statliga bolag inte är dimensionerad för den hotbild vi ser." Säkerhetsarbete generellt och information-och cybersäkerhet specifikt behöver uppgraderas och i större avseende än hittills beaktas i beslutsfattande och verksamhetsutveckling. Åtgärder behöver därför vidtas för att säkra upp IT-hantering och stärka IT- och cybersäkerheten generellt men inte minst för de verksamheter, privata och offentliga, som äger och driver samhällsviktig verksamhet, infrastruktur eller i övrigt hanterar frågor som rör rikts säkerhet. Det är uppenbart att dagens regelverk inte varit tillräckligt för att få exempelvis kommuner att arbeta systematiskt med informationssäkerhet. Regeringen bör därför se över om regelstyrningen och kraven på informationssäkerhet i förhållande till inte minst kommunerna är tillräcklig. Därtill bör i en sådan översyn beaktas ett eventuellt behov av ökad tillsyn på området.

FRA har identifierat att statsunderstödda cyberaktiviteter mot Sverige inte enbart riktar sig mot föremål som strikt befinner sig inom ramen för nationell säkerhet (försvar mm) utan även är riktade mot industrin, forskningen samt kritisk infrastruktur. Det är därför viktigt att ta fram strategier och konkreta förslag för att motverka och hantera också denna typ av cyber-spionage.

Daniel Bäckström (C)

Lars Thomsson (C)

Kerstin Lundgren (C)

Johan Hedin (C)

Ola Johansson (C)

Linda Ylivainio (C)

Mikael Larsson (C)

Magnus Ek (C)

Martina Johansson (C)

Johanna Jönsson (C)

Solveig Zander (C)